

Nd.

2. Frumvarp til laga

um gerðardóm í kaupgjalds- og verðlagsmálum.

(Lagt fyrir Alþingi 1942.)

1. gr.

Ríkisstjórnin skipar 5 menn í gerðardóm í kaupgjalds- og verðlagsmálum, og skal einn þeirra skipaður formaður dómsins. Enn fremur skipar ríkisstjórnin þrjá menn til vara, og taka þeir sæti í dóminum eftir því, sem ákveðið er í skipunarbréfinu.

2. gr.

Það er borgaraleg skylda að taka sæti í dóminum. Áður en dómara taka sæti í dóminum í fyrsta sinn skulu þeir vinna drengskaparheit að því, að þeir muni rækja starfið eftir beztn vitund.

3. gr.

Allar breytingar á kaupi, kjörum, hlutaskiptum og þóknunum, sem greitt var eða gildi á árinu 1941, skal leggja undir úrskurð gerðardómsins. Í úrskurðum sínum skal gerðardómurinn fylgja þeirri meginreglu, að eigi má greiða hærra grunnkaup

fyrir samskonar verk en greitt var á árinu 1941, en þó má úrskurða breytingar til samræmingar og lagfæringar ef sérstaklega stendur á.

4. gr.

Verkföll og verkbönn, sem gerð eru í því skyni að fá breytingar á kaupum eða kjörum, sbr. 3. gr., eru óheimil frá gildistöku laga þessara og nær þetta einnig til verkfalla, sem þegar eru hafin.

5. gr.

Ríkisstjórnin gefur út skrá um nauðsynjavörur. Vörur þær, sem taldar eru í skránni, má ekki selja hærra verði í heildsölu og smásölu en þær voru seldar í árslok 1941. Enn fremur gefur ríkisstjórnin út skrá yfir vörur, sem ekki má leggja meira á í heildsölu og smásölu en gert var í árslok 1941. Gerðardómurinn skal þó, að fengnum tillögum hlutaðeigandi verðlagsnefnda, ákveða breytingar á verðlagi þeirra innlendra framleiðsluvara, sem felldar verða undir ákvæði 1. málsgreinar þessarar greinar, í samræmi við breytingar á tilkostnaði við framleiðslu þeirra. Enn fremur er gerðardóminum heimilt, að fengnum tillögum verðlagsnefnda, að úrskurða breytingar á verði annarra þeirra vara, sem felldar verða undir ákvæði greinarinnar.

6. gr.

Farmgjöld má ekki hækka frá því, sem þau voru í árslok 1941, nema með samþykki gerðardómsins.

7. gr.

Gerðardóminum er heimilt að ákveða verðlag á innlendum iðnaðarvörum, svo og að ákveða taxa fyrir viðgerðir, smíði, saumaskap, prentun og því um líkt, í sambandi við álagningu á efnivörur og vinnulaun.

8. gr.

Gerðardómurinn getur krafist hvern sem er allra þeirra upplýsinga, skýrslna og annarra gagna, er hann telur nauðsynlegar í starfi sínu, og getur hann falið öðrum að afla þeirra gagna.

9. gr.

Allur kostnaður við gerðardóminn greiðist úr ríkissjóði.

10. gr.

Brot á lögum þessum varða sektum frá 100 til 100000 krónum. Ef félag eða félagsamtök brjóta lög þessi, skal dæma þau í sektir og auk þess stjórnendur þeirra.

11. gr.

Með mál út af brotum á lögum þessum skal farið sem almenn lögreglumál.

12. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi og gilda til ársloka 1942.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta:

Um frumvarp þetta, sem lagt er fyrir Alþingi samkvæmt 23. gr. stjórnarskrárinnar, vísast til fylgiskjalsins hér á eftir.

Fylgiskjal.

Frumvarp til laga um gerðardóm í kaupgjalds- og verðlagsmálum.

RÍKISSTJÓRI ÍSLANDS

gjörir kunnugt: Við síðastliðin áramót kom fram ágreiningur milli vinnuveitenda og vinnuþega í nokkrum iðngreinum í Reykjavík út af kröfum um breytingu á kjarasamningum, aðallega í þá átt, að grunnkaup hækki frá því sem verið hefur. Ef sú stefna yrði tekin að hækka grunnkaup, yrði afleiðingin óhjákvæmilega sú, að dýrtíðin í landinu myndi aukast verulega, og telur ríkisstjórnin brýna nauðsyn hera til að koma í veg fyrir það, bæði með því að takmarka rétt til hækkunar á grunnkaupi, svo og með því að gera viðtækar ráðstafanir til þess að halda verðlagi á nauðsynjavörum í skefjum.

Með því að ég fellst á, að brýna nauðsyn beri til að setja bráðabirgðalög samkvæmt 23. gr. stjórnarskrárinnar um framangreint efni, tel ég rétt að gefa út bráðabirgðalög á þessa leið:

1. gr.

Ríkisstjórnin skipar 5 menn í gerðardóm í kaupgjalds- og verðlagsmálum, og skal einn þeirra skipaður formaður dómsins. Enn fremur skipar ríkisstjórnin þrjá menn til vara, og taka þeir sæti í dóminum eftir því, sem ákveðið er í skipunarbréfinu.

2. gr.

Það er borgaraleg skylda að taka sæti í dóminum. Áður en dómarrar taka sæti í dóminum í fyrsta sinn skulu þeir vinna drengskaparheit að því, að þeir muni rækja starfið eftir beztu vitund.

3. gr.

Allar breytingar á kaupi, kjörum, hlutaskiptum og þóknunum, sem greitt var eða gildi á árinu 1941, skal leggja undir úrskurð gerðardómsins. Í úrskurðum sínum skal gerðardómurinn fylgja þeirri meginreglu, að eigi má greiða herra grunnkaup fyrir sams konar verk en greitt var á árinu 1941, en þó má úrskurða breytingar til samræmingar og lagfæringar ef sérstaklega stendur á.

4. gr.

Verkföll og verkbönn, sem gerð eru í því skyni að fá breytingar á kaupi eða kjörum, sbr. 3. gr., eru óheimil frá gildistöku laga þessara og nær þetta einnig til verkfalla, sem þegar eru hafin.

5. gr.

Ríkisstjórnin gefur út skrá um nauðsynjavörur. Vörur þær, sem taldar eru í skránni, má ekki selja herra verði í heildsölu og smásölu en þær voru seldar í árslok 1941. Enn fremur gefur ríkisstjórnin út skrá yfir vörur, sem ekki má leggja meira á í heildsölu og smásölu en gert var í árslok 1941. Gerðardómurinn skal þó að fengnum tillögum hlutaðeigandi verðlagsnefnda, ákveða breytingar á verðlagi þeirra innlendra framleiðsluvara, sem felldar verða undir ákvæði 1. málsgreinar þessarar greinar, í samræmi við breytingar á tilkostnaði við framleiðslu þeirra. Enn fremur er gerðardóminum heimilt, að fengnum tillögum verðlagsnefnda, að úrskurða breytingar á verði annarra þeirra vara, sem felldar verða undir ákvæði greinarinnar.

6. gr.

Farmgjöld má ekki hækka frá því, sem þau voru í árslok 1941, nema með samþykki gerðardómsins.

7. gr.

Gerðardóminum er heimilt að ákveða verðlag á innlendum iðnaðarvörum, svo og að ákveða taxta fyrir viðgerðir, smíði, saumaskap, prentun og því um líkt, í sambandi við álagningu á efnivörur og vinnulaun.

8. gr.

Gerðardómurinn getur krafist hvern sem er allra þeirra upplýsinga, skýrslna og annarra gagna, er hann telur nauðsynlegar í starfi sínu, og getur hann falið öðrum að afla þeirra gagna.

9. gr.

Allur kostnaður við gerðardóminn greiðist úr rikissjóði.

10. gr.

Brot á lögum þessum varða sektum frá 100 til 100000 krónum. Ef félag eða félagasamtök brjóta lög þessi, skal dæma þau í sektir og auk þess stjórnendur þeirra.

11. gr.

Með mál út af brotum á lögum þessum skal farið sem almenn lögreglumál.

12. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi og gilda til ársloka 1942.

Gjört í Reykjavík, 8. janúar 1942.

Sveinn Björnsson.

(L. S.)

Hermann Jónsson
Eysteinn Jónsson.
Jakob Möller.
Ólafur Thors.